

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentarii Exegetici In Apocalypsim Ioannis Apostoli

Viegas, Brás

Parisiis, 1615

Testimonium 13. ex illis verbis Esai. c. 45. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, apperiatur terra, & germinet Salvatorem. Sectio XXVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39261

Cyrl. Alex. Procop. uenturum, quamquam pro nube leui legit nimbum leuem, Cyrril. Alex. lib. 2. comment. in Esaiam, Procopius in comment. eius capitis, & alij, quos inferius citabimus.

III. Cum igitur ex horum Patrum auctoritate exploratum sit Esaiam eo capite de Christi in Aegyptum ingressu verba facere, illud iam merito aliquis sciscitabitur, quoniam sic leuis illa nubes, inquam ascendere, seu equitare dicitur. Quia quidem in relicta aliqua sit varietas, quibusdam de ipso Christi corpore, alij de sanctissima Virgine interpretantibus, eodem tamen quoad nostrum institutum omnes expositiones recurrunt: si quidem siue caro Christi siue Virgo ipsa intelligatur, semper nubes leuis puritatem conceptus, & ortus Christi ex Virgine declarat. Et quidem, quod ad illos spectat: qui de carne Christi accipiunt, super quam Verbum Dei equitare dicitur, iuxta illud Apoc. 19. *Et ecce equus albus, & qui sedebat super*

Apoc. 19. 11. eum vocabatur fidelis, & verax, & vocabatur nomen eius, Verbum Dei. Sic praeter alios Euseb. nubis leuis similitudinem explicauit: *Euseb. Casa. Corpus Christi* Ecce, inquit, Dominus ascendit super crassitudinem leui, & venit in Aegyptum, crassitudinem leuem corpus de spiritu sancto conceptum appellans, igitur etiam ipsa propheta particula exitum sortita est, quo tempore Angelus Domini in omnibus visus est Ioseph, dixitque: surgens accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptum. Tunc igitur ipse Dominus Deus Verbum suo corpori, quod a sancta Virgine acceperat, coniunctum in terra Aegypti diuersatur: quod sane corpus crassum quidem erat ob corporea materia duriorum naturam, at rursus leue, eo quod praestantius esset, quam ea, qua ad nos pertinent: ex quo etiam leuis nubes nominatur, propterea quod non ex voluptuaria corruptione: sed de spiritu sancto constabat. Hic ille. Quibus verbis perspicue significat corpus Christi idcirco nubem, seu crassitudinem leuem appellari, quod fuerit à B. Virgine nulla viti opera, sed Spiritus S. virtute, & obumbratione generatum.

III. Ex iis vero, qui per nubem leuem ipsam Virginem accipiunt, praeter D. Hieron. in comment. super Esai. & in t. c. Ezech. praclare D. Ambr. in exhort. ad Virgines, Hic est, inquit, qui venit in nube leui, sicut dixit Propheta: *D. Hieron. D. Ambros.* Ecce Dominus sedet super nubem leuem, & venit in Aegyptum, significans quod in Aegyptum, id est, in afflictionem istius mundi huius veniret per Virginem. Nubem itaque Mariam dixit, quia carnem gerebat leuem, quia virgo erat nullis oneribus grauata coniugij. Ipsa est virgo germinans florem, quia pura, & ad Dominum libero corde directiua virginitas, qua nullus in hoc seculo curarum anfractibus reflectatur: Et paulo post: *B. Mariae nubes leui propter puritatem.* Estote nubes, sed leues: eritis profecto si ab leui virginitas onera conditionis, & tenebras huius limosa carnis illuminet: ideo dicit illa, Cant. 1. *Cant. 1. 5.* nigra sum, & decora, filia Hierusalem: nigra per carnem: decora per virginitatem. Et serm. 5. in Psal. 118. illa inquit, columna nubis specie quidem praecedebat filios Israel: mysterio autem significabat Dominum Iesum in nube venturum leui, sicut dixit Esaias, hoc est, in virgine Maria, qua nubes erat secundum hereditatem Euae: leuis erat secundum virginitatis integritatem: leuis erat, qua non homini quarebat placere, sed Domino: leuiterat, qua non in iniquitate conceperat, sed Spiritu superueniente generabat, nec in delicto, sed cum gratia parturiebat. Hæc Ambr. Itaque siue nubem humanitatem Christi, siue B. Virginem interpretemur, semper illibata eius integritas praesenti vaticinio comprobatur.

Testimonium 13. ex illis verbis Esai. c. 45. *Testimonium 13.* *Rorate cæli de super, & nubes pluant iustum, apperiat terra, & germinet Saluatorem.*

SECTIO XXVII.

I. Hinc quoque locum nobis Hebræi de manibus eripere conantur, iisque plerique ex nostris ad stipulantur, quorum tenebras oportet primum dispellere, vt

ut vaticini i splendor eluceat. Contendunt igitur Hebræi hoc loco haberi sermonem ad literam de Cyro, cuius videlicet ortus, & aduentus à Iudæis in captiuitate positus à Deo postuletur. Cum enim Esai. prædixisset fore, ut Babylonica captiuitas adueniente Cyro finiretur: ut patet ex iis, quæ eo ipso capite præcellerant, aiunt Hebræos tam lato nuntio ad spem libertatis erectos induci ab eodem Esai, obnixè eius aduentum postulantes, magnisque vocibus Cælum, terramque inclamantes, ut iam tandem tam iustum Principem, tantumque seruatore, ac vindicem libertatis emittant. Eam sententiam nituntur ex ipso met contextu elicere, in quo dubium esse non potest quin de Cyro ad literam multa dicantur, cum in ipso capitis vestibulo Cyrus proprio nomine appelletur: sic enim incipit Esaias: *Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, ut subiciam ante faciem eius gentes, & dorsa regum vertam, & dabo tibi thesauros absconditos propter seruum meum Iacob, & Israel electum meum.* Quibus verbis significatur Deum propitium Cyro futurum, ut sibi Chaldæos subiceret, eorumque thesauris, atque opibus potiretur, eo quod ipse Hebræorum gentem in pristinam erat asserturus libertatem. Ex quo illud se conficere arbitrantur, cum Esaias in ipso statim capitis initio ex Dei nomine diserte tradat se de Cyro ex professo scribere, palam esse quæ toto eo capite dicuntur ad Cyrum spectare, & quoniam ipse facturus erat potestatem Hebræis in patriam reuertendi, templumque adificandi, meriti eius ortum, atque aduentum, ab Hebræis omnibus votis expeti, à Deoq; efflagitari.

Et quidem inficiari non possum multa eo capite contineri, quæ ad literam Cyro sunt necessario tribuenda, quod adeo vel ex ipso contextu manifestam est, ut meritò mirari se dicat Hieronymus esse, qui ea ad Christum putent esse referenda: id quod etiam Euseb. Cæsar. lib. 6. præparationis Euægelicæ cap. 9. Cyrillus Alex. in commentariis super Esaiam confitentur. Caterum illud adiungimus: verbis illis, quæ explicanda proposuimus, nullo modo Cyri Persarum Imperatoris ortum, sed Messie regis aduentum ad literam postulari. Quam sententiam videtur potius sequi Hieron. cum enim duplicem huius loci expositionem commemoret: vnâ quorundam existimantium id tantum dici, Cyro Regem laxatæ Hebræorum captiuitatem cælum, terramque latari, positus, nimirum *μυστηρια* cælo terraque pro iis, qui in cælo ac terra morantur; alteram aliorum sententiam aduentum Domini prænuntiare, hanc posteriorem, tãquam sibi magis probaretur, posteriori loco recensuit. Et multò clarior Cyril. Alex. cū enim superiora omnia de Cyro fuisset interpretatus, ubi ventum est ad huc locum statim se ad Christum intuendum, contemplandumque conuertit: *Longa, inquit, oratio in superioribus consumpta de Cyro Persarum, & Medorum Principe, ut qui Babylonicam regionem deuastavit, Israelem à seruitute relaxavit, templum Hierosolymitanum fundavit: deinceps verò sententiarum vim transfert Propheta iam ad ipsum Emmanuel, qui exhibitus erat à Patre, ut captiuam remissionem prædicaret, & terra incolæ à Diaboli Tyrannide liberatos à Deo adduceret.* Hæc ille. Itaque vult Cyrillus Cyrum quidem in eo, quod populo libertatem, potestatemque templi exadificandi tribuerit, Christi Domini typum, imaginemque fuisse, qui vniuersos mortales à Dæmonis tyrannide ereptos in libertatem vindicauerit, atque Ecclesiam toto orbe tanquam amplissimam, suamque maiestate dignum templum fundauerit: id quod verissimum est, neque nos ut superius diximus, inficiari possumus. Caterum cum subiungitur: *orate cæli desuper, & nubes pluant iussum, aperiatur terra & germinet saluatorem:* iam non de Cyro, sed de Christo Domino nostro haberi sermonem: quod nos etiam contendimus, ut iam neque Hieronymus, neque Cyrillus à nostra sententia

D. Chrysof. discrepare censendi sint. Eam quoque tradit D. Chrysof. hom. in Psal. 71. imo & omnes illi haud dubie in eadem fuere sententia, qui vel ipsum capitis initium de Christo intellexerunt, veluti Tertull. in lib. contra Iud. cap. 7. & lib. contra Praxeam cap. 11. quibus in locis habet: *Dixit Dominus Christo meo Domino*: legit namque Graece *Κύριον* pro *Κύριον*, id est, *Dominum*, pro *Cyro*: sicut & Cyprianus lib. 1. aduersus Iud. & alij ex veteribus, quae fuit vetus quaedam lectio in nonnullis exemplaribus, sed tamen vitiosa, ut auctor est D. Hieronymus & manifestum est ex textu Hebraeo. Idem habent D. Cypr. lib. 1. aduersus Iudaeos, D. Athan. lib. de unitate Trinitatis. D. Aug. oration. de quinque haeresibus, seu contra quinque hostium genera tomo 6. & alij. Cum igitur hi patres non de Cyro, sed de Christo totum hoc vaticinium interpretentur, palam est eos verba quoque illa, de quibus disputamus ad Christum referuisse. Accedit, quod licet *Cyrus* appellari potuerit *Christus*, id est, *vnctus*. Hebraeorum more propter insigne regiae potestatis, quoniam, ut ait Hieronymus, sicut apud alias nationes diadema, & purpura solis Imperatoribus datur: ita apud Hebraeos reges perfundebantur vnguento: vnde, & Saul Christus Domini dicitur 1. Reg. 6. & in Psalms legimus. *Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari*. Tamen non video quomodo rex cultor idolorum deberit iustus per antonomasiam nuncupari, cumque Esaias intellexerit, cum dixit: *Rorate caeli desuper, & nubes pluant iustum*. Quod adhuc magis apparet ex eo, quod ea, quae sequuntur, illustriora sunt, quam ut in Cyrum quadrent: quomodo enim Cyri tempore omnia virtutum genera pullularunt: cum enim sensum habet illud, quod sequitur: *Eri iustitia oriatur simul*, ut inferius magis explicabimus.

Solum apud
Hebraeos
reges perfunde-
bantur un-
guento.
1. Reg. 6.
Psal. 104. 15.

MI. Nec verò aduersarij rectè argumentantur, cum ex eo, quod initium capitis de Cyro ad literam intelligitur, ut illis libenter damus, colligunt ea etiam, quae sequuntur, eidem esse attribuenda. Enim verò certum est in sacris literis crebriò ab vna persona ad aliam transiitum fieri: atque ut alia exempla praeteream, quae non est huius loci persequi longius, quis nescit eundem Esaiam cap. 14. postquam egerat de Nabuchodonosor, eiusque ad inferos descensum, dånationemque descriperat, statim continua serie, atque ordine ad casum Luciferi commemorandum transiisse. Quare non dissimilis sibi fuit hoc capite Propheta cum à Cyro ad Christum transiit, eo potissimum quod Cyrus in dando Hebraeis libertatem, faciendòque potestatem templum Hierosolymis erigendò Christum ipsum adumbravit.

In sacris se-
pe ab vna
persona ad
aliam sit tra-
nsiit.
Esai. 14.

III. Igitur cum dubium esse non debeat, quin verbis illis, quae proposuimus, Propheta nomine omnium mortalium aduentum Messiae Regis effulgiter, ostendamus illis sanctissimae Virginis illibatam puritatem contineri. Pro *rorate est* Hebraice *וירד* à radice *ירד*, quae significat irrorare, & stillare. Septuag. translulerunt: *ὕψατο ὁ οὐρανός*, hoc est, *laetetur caelum*, pro *aperiatur*, habent Hebraea *פתח*, à radice *פתח*, quae praeter alia significat parturire, & aperiri, referunturque ad flores, cum aperiuntur, ut Cant. 7. *si flores fructus paruerunt*: vnde verbum *וירד*, quod sequitur, pro quo Hieronymus vertit *germinare*, floribus quoque erumpentibus tribuitur, veluti Esai. 11. *Et flos de radice eius ascendet*. Ex his primò habemus incarnationem Verbi fuisse quandam quasi irrotationem, qua caeli terram caelesti quodam rore perfuderunt, eamque, cum antea arida sterilibusque esset, fecundarunt. Vnde Propheta saepissime, cum Messiae tempora describunt, flumina desertum irrigantia, omniaque plantarum genera in solitudine commemorant, veluti Esaias cap. 35. *Laetabitur, inquit, desertum, & inuisa, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium. Germinans germinabit, & exultabit laetanda*

Septuag.
Cant. 7. 12.
Esai. 11. 1.
Incaroatio
Verbi caelestis
irrotatio.

Esai. 35. 1.

laudans: gloria Libani data est ei: decor Carmeli, & Saron ipsi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri: quibus verbis ad literam prædicitur Gentium ad Christi fidem conuersio, quæ deserto, & solitudini comparantur, quoniam ante aduentum Christi idololatriæ, & reliquorum criminum sentibus horridæ nullum salutis fructum afferebant, sed postea Euangelicæ doctrinæ aquis irrigatæ multis fructiferis plantis, arboribusque concitæ, refertæque fuerunt, & pulcherrimæ virtutum liliis, floribusque vestitæ in amœnissima topiaria, ac deliciarum hortos euaserunt. Cuius omnis pulchritudinis, amœnitatisque ratio statim redditur, cum subiungitur: *Ipsi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri*, quoniam, inquam, gloriam Domini, id est, Christum, qui splendor gloriæ, imo & Patris gloria nuncupatur, per fidem contemplati sunt incredibili eius decore, pulchritudinèque permoti, charitatis facibus inflammati in eius amorem exarserunt. Putamus hoc loco Christum *gloriam Dei*, atque *decorem* eleganti periphrasi dictum esse, quoniam in eo Patris gloria, & omnium Diuinarum perfectionum decore, pulchritudoque resplenduit, ad illumque in cruce præcipuè positum, in qua eum non semel Propheta pulchrum, speciosumque vocarunt, respexisse hoc loco Esai. cum eum *gloriam*, *decoremque Domini* appellauit. Quoniam igitur gentes Dei gloriam, atque decorem viderunt, hoc est, Christi pro humano genere in cruce positi fidem, atque doctrinam receperunt, idcirco tanta bonorum operum fruge, & virtutum opibus redundarunt. Deinde illud colligimus rectè Septuaginta interpretes pro *orate cali*, translulisse, *laetetur calum*, vt compertum esset incarnationem Verbi, quæ caelestis irrorationis similitudine expressa est, nihil fuisse aliud, quàm calorum, imo & vniuersi orbis lætitiã.

Christus gloria & decore Patris.

Incarnatio Verbi vniuersi orbis lætitiã.

Tertio efficax ex iisdem verbis argumentum ducimus ad sanctissimæ Deiparæ V. in conceptu, & partu Christi integritatem comprobendam. Primum enim, cum caelis dicitur, *ut iustum*, hoc est Messiam ceu rorem de super emittat, perspicue significatur eum non ex viri vilius opera, sed caelesti Spiritus sancti virtute à Virgine esse generandum: hanc egiã etiam ob causam dicitur Christus homo caelestis 1. Cor. 15. 47. *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de celo caelestis*: vbi Paulus Adamum hominem de terra terrenum, Christum hominem de celo caelestem appellat. Atque imprimis illud omnino cauendum, quod Appollinarius, Valentinus, & Gnostici impie affirmant, Christum dici hominem caelestem, quod corpore ex materia caelesti sumpto constaret. Dicitur autem Christus *homo de celo caelestis*, quatuor potissimum de causis. Prima, ac præcipua ex Diuinitate vnita eius humanitati desumitur, vt interpretatur D. Thomas, & vt rectè addit Caiet. ex ipsa persona Verbi, ad cuius subsistentiam personalem assumpta est humanitas, vt primum discrimen inter Adam, & Christum ex vtriusque hypostasi, seu persona desumatur, quod videlicet Adam sit persona terrena, Christus autem sit persona Diuina. Secunda ex operibus depromitur, quoniam primus Adam opera habuit, affectusque terrenos, siquidem Dei præceptum violauit, a missaque propter eã originali iustitia passionibus, & affectibus terrenis fuit obnoxius: at Christus habuit omnia opera planè caelestia, atque sanctissima, vt pote ab omni peccati labe profus immunis. Ita præter alios interpretatur D. Anselmus, ac D. Hieronymus, & Tertull. lib. de carne Christi, c. 8. Tertia est, quoniam Adam per peccatum effecit, vt ipse, & omnes posteri, qui in illo quoque peccauerunt, morti essent subiecti, & in terram, de qua sumpti erant, reuenterentur: at Christus & sibi, & nobis resurrectionem carnis, & immortalitatem promeruit, quæ expositio traditur quoque à D. Anselmo, & aliis.

Christus homo caelestis quatuor ob causas.

D. Thomas Caiet. Primas. Secunda.

D. Anselm. D. Hieron. Tertull. Tertia.

VI.
Quarta.
D. Hiero.

D. Ambros.

Castitas,
Christi ima-
gō.

Inter effor-
matione cor-
poris Christi
& Adami,
latisimum
discrimen.

VIII.
Puritas con-
ceptus, & or-
tus Christi
ex Virgine.

D. Leo.

Quarta, quæ iam ad præfens facit institutum est, quoniam cælesti virtute conceptus, ortusque fuit ex Virgine: quam expositionem etiam tradit D. Hieronymus in comment. eius loci: *Cælestis, inquit, dicitur, quia non humana fragilitatis, sed Divinae Maiestatis nutu & conceptus est, & enixus.* Quod totidem verbis repetit auctor comment. in Paulū, qui D. Ambr. tribuuntur. Iuxta quā interpretationem adverte, quod Paulus statim infert: *Igitur sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis:* ad castitatis cōmendationem pertinere, ut sit sensus: siquidē secundus homo, id est, Christus fuit de cælo cælestis, hoc est, ex Virgine purissima absque vlla carnis illecebra conceptus: & natus: debemus nos quoque cælestis huius hominis imaginem portare, hoc est puritatem, castitatemque sectari, quā ille usque adeo coluit, ut non nisi ex matre Virgine voluerit procreari, sicut portavimus imaginem terreni, subiecti scilicet terrenis affectibus, rebellioni, inquam, carnis, praviq; adversus castitatem motibus, appetitionibusq; quas primus homo terrenus suo peccato in orbē inuexit. Ex quo habes hominē castitatis cultorē iā non terrenū, sed cælestē esse, castitatemq; atque puritatem esse quandā veluti cælestis hominis, hoc est, Christi non adumbratā, sed od vniū expressam imaginem.

Quod si quis adversus hanc postremam expositionem obiciat, hac ratione VII. inter Adam, & Christum nihil interesse discriminis: siquidem ipsum quoque Adami corpus non ex viri semine progenitum, sed cælesti omnipotentis Dei virtute fuit efformatum, sicut etiā Adami corpus ex terra fuit concretum, ita etiam corpus Christi non cælestē fuisse, sed humanum, atque terrenum: itaque hac ratione vel Christum hominem esse terrenum, sicut Adam: vel Adam sicut Christum hominem esse cælestē. Reipōdemus adhuc in hac expositione latissimum dari inter Adam, Christumque discrimen, quod videlicet Adami corpus licet supernaturali virtute, ex limo tamen terræ effectum fuerit, in quo nihil puritatis sanctitatisque appareret: itaque meritō dictus fuerit terrenus: at Christi corpus ex purissimo Virginis matris sanguine absque vlla viri opera, sed Spiritus sancti obumbrantis virtute fuerit efformatum, in quo tanta puritas, sanctitasque elucet, ut meritō secundus iste Adam ob hanc etiam rationem planē cælestis potuerit, ac debuerit appellari.

Sed ut eod, vnde digressi sumus, revertamur, manifestē puritas conceptus, & ortus Christi ex Virgine ostenditur, cum tanquam ros quidam cælestis à calis ipsis mittendus prædicitur, & tanquam pluvia in nubibus descensurus præannunciatur: idēque mysterium multo elegantius sequētib; verbis explicatur, cum subiungitur: *Aperiatur terra, & germinet saluatorem.* Cum enim hoc loco verbum Hebræum nūquod aperiendi vocabulo expressit Vulgatus, de floribus dicitur, cum ex germinantibus arboribus erumpunt, quid quæso pulchrius, & elegantius dici potuit ad puritatem sanctissimæ Deiparæ in conceptu, & partu Christi declarandam, quàm cum Virgo in concipiēdo, pariēdoque Christo terre in florem gemmanti, & erumpenti similis dicitur? *Aperiatur inquit, terra, & germinet saluatorem,* hoc est, Virgo beatissima, quæ terræ nomine exprimitur, producat iam florem illum Iesū, super quem omnes sancti Spiritus gratiæ requiescent, ea puritate, & pulchritudine, qua terra vi cælesti, rorēque perfusa absque vlla alia humana industria elegantissimos ex se flores emittere consuevit. Verū de floribus germinatione multa diximus sect. 5. Certē D. Leo serm. 3. de natiuitate Domini hac, inquit, natiuitate etiam Esaia sermo completus est, dicens: *Producat terra, & germinet saluatorem, & iustitia oriatur simul: terra enim carnis humana, quæ in primo*

primo fueras prauaricatore maledicta, in hoc solo beata Virginiu partu germen edidit benedictum, & à vitio sua stirps alienum.

Decimumquartum testimonium ex illis verbis
Esaia, capite 53.

Ascendet sicut Virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti.

SECTIO XXVIII.

PRIorem huius vaticinij partem Septuag. interpretes aliter transtulerunt, quàm
verterit D. Hieron. sic enim habent: ἀνῆλθα μὲν ὡς παιδίον ἐν ἀρτίῳ ἢ αὐτῷ ^{Septuag.}
hoc est, Annuntiaui enim coram eo quasi puer, seu potius, quasi puerum, vt vertit D. Hieron. in commentarijs. Cur verò Septuag. ita transtulerint, illud fuit causæ, quòd
vox Hebræa פֶּטֶל, pro qua vulgatus transtulit virgultum, est in Benoni verbi פֶּטֶל, ^{Deut. 32. 13.}
quod significat lugere, lactare, nutrire, Deut. 32. Vt sugeret mel de petra. ^{Esaï. 60. 16.}
Esaï. 60. 16. ^{1. Reg. 1. 23.}
ges lac gentium, & mamilla Regum lactaberis. 1. Reg. 1. Et lactauit filium suum. ^{Exod. 2.}
Exod. 2. ^{Exod. 27.}
Vis, vi ad am, & vocem tibi mulierem Hebræam, qua nutrire (id est, lactare) possit infantulum. Quare פֶּטֶל ex vi verbi idem est, atque lactans, atque idcirco lactenti adhuc
puero traditur, veluti Esaï. 11. Delictabitur infans ab ubere: quam eandem ob cau-
sam trahitur ad ramum, siue virgultum significandum, eo quòd humorem fugit ^{Esaï. 11. 8.}
ab arboris radice, sicut infans ex matris ubere: ita accipitur Iob. 15. Non recedes de
tenebris, ramos eius arefaciet flamma. Itaque optimè vertit D. Hieron. virgultum, sicut
& Symmachus ramum: vox enim Hebræa non quoduis virgultum significat, sed
virgultum molle, & tenerum, ac veluti adhuc lactens, & lactentis instar succum
fugens ex radice: malè que in plerisque Latinis exemplaribus, vt apud Cyrillum
Alex. in comment. eius capitis cæpus pro puero legitur, quorū auctores videtur
Græcè πῆλον pro παιδίον legisse: cū παιδίον tamen apud sept. interp. legendum sit. ^{I.}
Quod ad expositionem spectat, R. Salomon, & R. Dauid, & alij iuniores He-
brai suo more tergiuersantur, totumque hoc caput de populo Hebræorum ad
literam interpretantur, contententes Esaïam de eo quasi de vno homine loqui,
quemadmodum & Deus ipse loquitur Exod. 4. cum ait: *Filius meus primogenitus*
Israel: describitur à Propheta luculentissimis verbis omnes illas calamitates,
quas modò in ista grauissima, & acerbissima captiuitate patitur: idcirco nimirū
appellati despectum, nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, lepro-
sum percussum à Deo: & humiliatum vulneratum, & vsque adeo deformatum, vt nulla
pulchritudinis, atque decoris vestigia in eo videantur. Sed hoc merum Iudæorū
figmentum cum ipso Esaïa contextu pugnat apertissimè: imprimis namque is,
de quo sermonem habet Propheta, tanta vita, morumque sanctitate memoratur
excellere, vt iniquitatem non fecerit, nec inuentus sit dolus in ore eius: tanta in
perferendis iniurijs patientia, vt pro suis persecutoribus, atque interfectori-
bus orauerit, quæ in Hebræorum populum nullo pacto conueniunt, quem con-
stat esse maiori ex parte vsuris, auaritia, cupiditate, maleficijs, alijsque flagitijs
implicatum, atque totum ferè ex innumeris dolis, fraudibus, alijsque in omni
genere sceleribus concretum, adeo quòd à vera iniuriarum tolerantia, & malorum
perpessione abhorrentem, vt quotidie tribus vicibus in suis Synagogis Roma-
ni imperij, potissimumque Ecclesiæ Christi euerfionem impijs, & execran-
dis vocibus à Deo efflagitet: sitque in Thalmud cautum lege, vt Hebræi, <sup>Execranda
Iudæorum à
Deo efflagi-
tatio.</sup>